

СПОРТНО УЧИЛИЩЕ
"ДИМИТЪР РОХОВ"
гр. СЛИВЕН

СУ "ДИМИТЪР РОХОВ" гр. СЛИВЕН

гр. Сливен, ул. "Бургаско шосе" № 2, 044/66 -77- 98, sport_sliven@abv.bg

Утвърждавам:
Наташа Иванова
Директор на СУ "Д. Рохов"

МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В СПОРТНО УЧИЛИЩЕ „ДИМИТЪР РОХОВ“ – СЛИВЕН ЗА УЧЕБНАТА 2019 - 2020 ГОДИНА

Въвеждането на механизъм за противодействие на тормоза и насилието в СУ „Димитър Рохов“ - Сливен се налага от разбирането, че реален напредък в справяне с насилието може да бъде постигнат само в резултат на прилагането на последователна, целенасочена, училищна политика, която се споделя и следва от цялата училищна общност и се подкрепя от всички отговорни институции. Подобна политика е необходимо да включва мерки и дейности за превенция и интервенция, както и разписани процедури и отговорности за действие в ситуации на насилие и тормоз. Механизмът за противодействие на насилието и тормоза в СУ „Димитър Рохов“ - Сливен включва следните елементи:

- Разясняване на понятията „насилие“ и „тормоз“, разликата между тях, видовете поведение, които те включват както и белезите по които да бъдат разпознати.
- Представяне на задължителните елементи на цялостна училищна политика за сигурна образователна среда – превенция и интервенция в случай на насилие и тормоз, дейностите по превенция и интервенция на равнище училище и равнище клас, включването на родителите като неизменен участник и очертаване на основните ресурси, които училището трябва да осигури, за да може ефективно да се предотвратява насилието и тормоза.

I. ИЗМЕРЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА В УЧИЛИЩЕ

1. Какво е насилие?

В България в официална употреба е дефиницията на понятието насилие, дадена в параграф 1, т. 1-5 от допълнителните разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето.

„Насилие“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„Физическо насилие“ е „причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето”.

„Психическо насилие“ са „всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда”.

„Сексуално насилие“ е използването на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете, според определението на Световна здравна организация е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото”.

„Пренебрегване“ е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за развитието на детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.

2. Какво е тормоз?

Тормозът е специфичен вид насилие и е сред най-неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Не всеки акт на насилие е тормоз. Тормозът между връстници е групов феномен. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни. Проф. Дан Олвеус определя тормоза като „повтарящи се във времето негативни действия от страна на един или повече ученици, когато някой умишлено причинява или опитва да причини травма или дискомфорт на друго дете чрез физически контакт, чрез думи или по друг начин“.

Тормозът е много сериозно, оставящо травматични следи действие, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не може да спре без външна намеса.

Тормозът има следните характеристики:

- злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира;
- повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат описани като:

Физически тормоз - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение.

Психически тормоз - подмятане, подиграване, закачане, обиди, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на вещи, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност. Когато е в група - под формата на избягване, изолиране, игнориране, изключване от дейността на групата, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз.

Сексуален тормоз - представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

Кибер насилие и кибертормоз - насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространяването на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис в интернет или по други канали без негово съгласие, кражба на самоличност/профил, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи др.

Ако дете е въввлечено в рискова ситуация онлайн, това винаги има своите отражения в реалния му живот. Преживяванията за детето могат да бъдат дори по-унизителни, тъй като кибертормозът не може да бъде прекратен веднага и е достъпен до много по-голям кръг хора.

3. Разлики между тормоз и закачки и игри между учениците

По-голямата част от ситуацияите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои - от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място важно е да се разграничат случаите, в които не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.

- ✓ Ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно **става дума за игра.**
- ✓ Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно **става дума за тормоз.**
- ✓ Ако ученикът не се чувства добре от закачките и подигравките, тогава поведението **може да е тормоз.**
- ✓ Ако ученикът към когото са отправени подигравките поиска от друг ученик да спре и той не спре, **тогава става въпрос за тормоз.**
- ✓ Ако ученикът, който дразни продължава да дразни отново и отново, **това е тормоз.**
- ✓ Ако дразненето е за нещо, което ученикът не може да промени, тогава **може да е тормоз.**
- ✓ Ако наоколо има и други хора, които наблюдават ситуацията и се окуражават или присъединяват към ситуацията на подигравки, **това е тормоз.**
- ✓ Ако единият ученик е по-силен, по-популярен, по-голям, по-властен, това **може да е тормоз.**

Когато се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено, като тормоз е необходимо да се предприемат съответните стъпки описани в механизма.

Физическото насилие и тормоз са формите, които възрастните най-често забелязват и затова често мерките за справяне обикновено са насочени именно към тях. Психическото насилие и тормоз по-трудно могат да бъдат установени, тъй като те не са така видими, а и децата, от своя страна, нямат нагласата да споделят с възрастните за своите преживявания. Важно е да се обърне внимание още при първите признаци за съществуването на психическо насилие и тормоз, да не се подценяват и приемат като нормална част от процеса на социализация и израстване на децата.

4. Физически и поведенчески признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормоза:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едностранни отговори;
- безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище;
- чести отсъствия от определени часове;
- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведението, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;
- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
- загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
- употреба на алкохол, медикаменти, самозанемаряване (постоянно обличане на едни

същи дрехи или отказ да сресва косата си);

- психосоматични симптоми;
- различни прояви на сексуализирано поведение (имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възрастова група деца);
- промени в навиците или в използването на интернет и социалните мрежи.

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

II. УЧИЛИЩНА ПОЛИТИКА НА СУ „ДИМИТЪР РОХОВ“ – СЛИВЕН ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ

1. Принципи, ценности философия

СУ „Димитър Рохов“ - Сливен разработва и прилага цялостни политики за:

- Подкрепа на личностното развитие на ученика;
- Изграждане на позитивен организационен климат;
- Утвърждаване на позитивна дисциплина;
- Развитие на училищната общност.

Превенцията и интервенцията на насилието са неизменна част от тези политики.

Политиката за превенция и интервенция на насилието и тормоза се основава на споделени ценности, философия, норми, правила и традиции за участие и взаимодействие на директора, педагогическия и непедагогическия персонал, родителите и учениците в изграждането на сигурна среда.

Основни цели на политиката за превенция и интервенция на насилието:

- Да се създаде позитивна култура и климат в училището;
- Да повиши осведомеността на всички участници в процеса на училищното образование, че насилието е неприемливо поведение;
- Да разработи система за превенция, която създава условия за превантивна работа в класа;
- Да създаде система за интервенция, като разработи правила и процедури във връзка с всяка една проява на насилие и тормоз;
- Да създаде система за предоставяне на подкрепа за пострадалите в ситуациите на насилие и тормоз;
- Да развие устойчива система за изграждане на капацитет у всички участници в образователния процес под формата на обучителни дейности и механизми за взаимодействие и сътрудничество с други институции;
- Да създаде механизъм за проследяване на ефективността от дейностите по превенция и интервенция.

Политиката за сигурна образователна среда в СУ „Димитър Рохов“ се базира на следните специфични принципи:

- Позитивна култура и климат;
 - ✓ Приемат различието и разнообразието и се базират на принципи на приобщаващото образование
 - ✓ Дават възможност за развитие на сигурна среда, в която децата открито споделят и обсъждат теми, свързани с насилието
 - ✓ Насърчават взаимоотношения на уважение сред цялата общност
- Ефективно лидерство;
- Прилагане на цялостен институционален подход;
- Споделено разбиране за насилието и тормоза и последиците;
- Подкрепа и мотивиране на учениците и служителите /в това число информиране,

обучение, консултиране, супервизия/ и изграждане на капацитет за справяне с насилието;

- Въвеждане на образователни стратегии и дейности за превенция, които развиват емпатия и изграждат нулева толерантност към всички форми на насилие;
- Системност и регулярност при прилагане на мерки и действия в случаи на насилие и тормоз;
- Координация и последователни усилия за изграждане на система от взаимовръзки и взаимодействия за изграждане на по-сигурна среда.
- Партньорство с родителите;
- Непрекъсната оценка и проследяване на ефективността на цялостната политика за превенция и интервенция на насилието и тормоза.

За сигурна образователна среда и нулева толерантност към насилието и тормоза са необходими:

- Системни усилия за възпитаване у учениците на социални умения и нагласи, които не допускат насилие във взаимоотношенията;
- Подобряване на физическата среда, която не съдържа предпоставки за агресивно поведение и в същото време създава условия за формиране на класа като общност;
- Работа с нагласите към ученето, които намаляват съревнователния елемент между децата за сметка на екипната работа;
- Последователни стъпки за разбиране на последиците от насилието и тормоза и мерки за подкрепа на децата с неприемливо поведение, които не наблягат на наказанието.

Училищната политика се реализира на равнище училище и на равнище клас, като на всяко от тези равнища се осъществяват дейности по превенция и интервенция (реакция).

Превенцията на насилието и тормоза включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя приоритет върху дейности на равнище клас, например създаване на правила на отношения в класа, морално възстановяване на щета, тематични дискусии, регулярно провеждани в часа на класа или по друго време.

Интервенциите включват последователни действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на тормоз, като се отчитат индивидуалните потребности на всяко дете, въвлечено пряко или косвено в ситуацията и се прилага принципа на най-добрия интерес на детето. В по-голямата си част интервенциите включват отговора на училището при възникнали ситуации на тормоз.

2. Система от мерки за реализиране на сигурна образователна среда

2.1. Комисия по изпълнение на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случай на деца, жертва на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна ситуация

Със Заповед № РД 06 - 912/30.08.2019 г. на директора на СУ „Димитър Рохов“ - Сливен е утвърден **Училищен координационен съвет за противодействие на тормоза и насилието**, който планира, проследява и координира усилията за справяне с насилието и тормоза.

Състав на **Координационният съвет за противодействие на тормоза и насилието** за учебната 2019/2020 година:

Председател: Лидия Петрова - заместник-директор по учебната дейност

Членове:

1. Виолета Милчева – главен учител
2. Павлина Ангелова – педагогически съветник
3. Боряна Атанасова – старши възпитател

4. Учител по съответния спорт.
5. Катерина Дойчева - ученичка

2.2 Оценка на ситуацията

Оценката се извършва в началото на учебната година и се организира от училищното ръководство. За целта се използват следните инструменти:

- ✓ анкета сред учениците, организирана от педагогическия съветник със съдействието на класните ръководители;
- ✓ дискусии с участие на цялата училищна общност
- ✓ фокус групи с ученици, учители и други.

Резултатите от оценката и наличието на проблем се представят от координационния съвет и се обсъждат на тематичен педагогически съвет. Резултатите се обсъждат и на тематични родителски срещи и в часа на класа.

2.3 Изготвяне на план за превенция и интервенция на насилието и тормоза

В началото на учебната 2019/2020 година Координационният съвет за противодействие на тормоза и насилието изготвя план за превенция и интервенция на насилието и тормоза. Този план съдържа описание на всички дейности по превенция и интервенция на равнище клас и училище. В плана се очертават срокове и отговорности по изпълнение на дейностите по превенция и интервенция.

2.4. Планиране на дейностите по превенция:

2.4.1. Дейности за превенция на ниво клас

С цел създаване на пространство, в което се говори открито за насилието и тормоза и се работи за формиране у учениците на нагласи и социални умения за здравословно и ненасилствено общуване, емпатия, толерантност и уважение към различията:

- В часа на класа всеки класен ръководител използва формите на групова работа, дискусия, решаване на казус, ролеви игри, споделяне на опит за разясняване на проблема за същността и видовете тормоз между учениците в училище, спортните бази и в общежитието;
- Учителите по БЕЛ, история, география и предметите от философския цикъл ползват теми от учебното съдържание за работа и анализ по проблема насилие, ценностите, социалните роли, функциониране на институциите;
- Класните ръководители провеждат перманентни разговори с родителите в индивидуални или групови срещи за това какво е тормоз и какви са преживяванията на извършителя и потърпевшия, дали той се чувства унижен или заплашен.
- Всяка паралелка заедно с класния ръководител изработва общи правила на поведение в училище
- Използване на подход, ориентиран към децата, на подхода за работа с връстници, осигуряване на условия за участие на ученици, които да станат естествени помощници при реализиране на дейностите по превенция – ученически съвети, медиатори за разрешаване на конфликти.

2.4.2. Дейности по превенция на ниво училище

- Създаване/актуализиране на етичен кодекс на училищната общност.
- Създаване на единни училищни правила, които да станат част от Правилника за дейността на училището. Този процес се свързва със следните дейности:

1. Формулиране на предложения от всеки клас за правила на поведение и

ценности;

2. Обобщаване на всички предложения за правила на поведение и ценности, направени от класовете и формулиране на общоучилищни ценности и правила, които да бъдат част от училищната политика.
 - Внасяне на промени в Правилника за дейността на училището при необходимост.
 - Подобряване на системата от дежурства с оглед недопускане на насилие и тормоз. Включване на учениците при осъществяване на дежурство по коридорите.
 - Ръководителят на Направление ИКТ отговаря за запознаване на училищната общност и родителите с настоящия „Механизъм за противодействие на тормоза в Спортно училище ”Димитър Рохов“, като го публикува в училищния сайт.
 - Председателят на училищната комисия за квалификация, съгласувано с директора планира обучения за повишаване на квалификацията на учителите и възпитателите в областта за превенция и справяне с училищния тормоз.
 - Информирание и актуализиране на информацията за наличните ресурси в общността.

2.5 Дейности по интервенция

2.5.1. Дейности по интервенция на ниво клас

Отнасят се до всички ситуации на насилие и тормоз според приетата класификация (Приложение 1).

- Обсъждане между учениците и класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем, влиянието върху всички участници и свидетели, последствията и възможните решения.
 - Съвместни действия между класен ръководител / учител и педагогически съветник и включване на външни специалисти.
 - Използване на посредник при разрешаване на конфликта.
 - Провеждане на тематична родителска среща.

2.5.2. Дейности по интервенция на ниво училище.

Дейностите по интервенция на ниво училище задължително се включват в Годишния план за дейността на училището.

- **Водене на училищен дневник със случаи и процедури за управление на информацията.**

Дневникът има за цел да подпомогне процеса на координация и комуникация в училище във връзка с осъществяването на цялостна училищна политика за превенция и интервенция на насилието и тормоза.

В дневника се документират единствено ситуациите, съответстващи на второ и трето ниво на приетата класификация (Приложение 1) и които изискват намесата на училищната комисия.

Всяка описана в дневника ситуация, съдържа следната информация: дата; клас; участници, вид насилие и ниво; какво е предприетото действие; подпис на служителя.

На базата на вписаната информация, училищната комисия анализира и оценява риска от продължаване на насилието и тормоза. Училищната комисия е отговорна за анализа и разпознаването на деца и ученици, които участват и се въвличат в ситуации на насилие и тормоз, без значение дали извършват проявите или са извършили насилието. От анализа училищната комисия дава становище за индивидуална работа с дете, което се намира в ситуация на риск по смисъла на ЗЗД и ЗПУО, предлага мерки и конкретни интервенции. Училищната комисия дава становище и насочва ученика към допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете в риск.

Дневникът се съхранява при педагогическия съветник.

- **Инициране на работа по случай, включително насочване на случая към други служби**

При случаи от трето ниво, както и по преценка при случай от второ ниво незабавно се уведомява Дирекция „Социално подпомагане“ (Отдел „Закрила на детето“) и/или полицията. Уведомените институции започват проверка на сигнала по реда на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция, в който се включва представител на училището. Индивидуалната работа по случай с дете се осъществява интегрирано от мултидисциплинарен екип. При становище на училищната комисия за инициране на работа по случай или ако не се свика Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция, педагогическият съветник следва да иницира работа по случай с детето в училището.

Всеки служител, работещ в училището е длъжен при установяване на случай на насилие и тормоз незабавно да уведоми директора на училището.

3. Работа с родители

Привличането на родителите е важна част от реализирането на училищната политика и важно условие за нейната ефективност. Родителите се привличат като партньори както в дейностите по превенция, така и в случаите на интервенция.

3.1. Партньорство с родителите за съдействие по превенция на насилието и тормоза.

- Провеждане на тематична родителска среща, в която учителите запознават родителите с цялостната политика, представят основните моменти на механизма и дискутират тяхната готовност да участват.

- Покана към родители, които да представят своите професии и интереси, така че да направят връзка между образованието и приложението му в живота.

- Идентифициране на родители, които могат да станат посредници между училището и родителите или други организации и институции.

Родителското съдействие има следните измерения:

- ✓ родители - специалисти от областта на помагащите професии (психолози, социални работници, медиатори, лекари, свещеници) или други професии, които могат да бъдат полезни за реализиране на ценни училищни инициативи и други;
- ✓ родители, които могат да се включат в групи за придружаване на определени групи деца по пътя от дома до училището, за тренировки и обратно;
- ✓ родители, които могат да станат посредници между училището и родителите или други организации и институции, когато това се налага.

3.2. Партньорство с родителите в случай на интервенция.

Необходимо е родителите на участващите в ситуация на насилие и тормоз ученици да бъдат уведомени, както и за предприетите от училището действия.

Насоки към учителя за разговор с родителите:

- ✓ Разговорът да започне със силните страни на ученика, а след това да се представи ситуацията. Това сваля напрежението в началото.
- ✓ Добре е останалите родители от класа също да бъдат информирани за ситуацията с цел изясняване на неизвестните и сваляне на напрежението. Родителите да бъдат информирани, че критиките и negliжирането на другите са недопустими и ще задълбочат конфликта.
- ✓ Разговорът да се проведе на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се остави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки. Конструктивно е учителят да дава конкретни препоръки на родителите какво могат да направят и да обсъжда дали това е според възможностите им. По преценка учителят може да насочи родителите за консултация с педагогически съветник или други специалисти.

Насоки за работа с родители, които не съдействат:

В случай, че родителите не съдействат или възпрепятстват действията на

училището, учителят се обръща към училищната комисия и случаят се обсъжда.

4. Ресурсна обезпеченост

Училищното ръководство осигурява:

- ежегодно обучение на служителите по теми свързани с насилието и тормоза;
- обучени специалисти за интервенция в ситуации на тормоз в училището, а при липса на такива се обръща към външни за училището специалисти, които са обучени за интервенция в ситуации на тормоз;
- информация, материали по темата за насилието и тормоза в училище, информация за наличните ресурси в общността и други.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1.

КЛАСИФИКАЦИЯ НА ФОРМИТЕ НА ТОРМОЗ И ПРЕДПРИЕМАНЕ НА СЪОТВЕТНИ ДЕЙСТВИЯ